

"זה יתנו" – שנים עשר שבטים יתנו.

רבי טבי בשם רב המנונא: כן משיבין חכמים לרבי יהודה: חטאת יחיד מתה, אין חטאת הציבור מתה. מנחת היחיד קריבה כליל, ואין מנחת ציבור קריבה כליל. – וקשיא: משיבין לאדם דבר שאינו מודה בו?! שאין חטאת ציבור מתה; רבי יהודה אומר: תמות! – והוא מוטיב לון: תו לא נדבת יחיד היא? – ואינן מתיבין ליה: מכיון שנמסרה לציבור, כמו שהיא נדבת ציבור.

ב, ט

אור ל'שרים

אנו עוסקים במנחת ציבור. ויש להביא ראיה מחטאת, שיש הבדל בין יחיד לציבור: חטאת יחיד – שכיפרו בעליה באחרת, מתה – דינה שתמות, אין חטאת הציבור מתה – ואילו חטאת ציבור שנתכפר הציבור באחרת אינה מתה, אלא רועה עד שיפול בה מום ותימכר ויפלו דמיה לנדבה. והוא הדין למנחה, שיש הבדל בין יחיד לציבור: מנחת היחיד – של כוהן, קריבה כליל – נשרפת כולה, ואין מנחת ציבור קריבה כליל – ואילו מנחת ציבור שיש לכוהנים חלק בה אינה נשרפת כולה, אלא נאכלת.

מפסיקים את דברי רבי טבי ומציעים תמיהה: וקשיא: – ו(הדבר) קשה: וכי משיבין לאדם דבר שאינו מודה בו?! ששנינו (משנה יומא ו, א בעניין שעירי יום הכיפורים): שאין חטאת ציבור מתה; רבי יהודה אומר: תמות – אף חטאת הציבור שנתכפר הציבור באחרת דינה שתמות, כמו חטאת יחיד שכיפרו בעליה באחרת! – איך ייתכן שיקשו חכמים לרבי יהודה מחטאת? והרי רבי יהודה סבור, שבחטאת אין הבדל בין יחיד לציבור, וגם חטאת ציבור מתה! והוא הדין למנחה, שלדעתו, גם מנחת ציבור היתה קריבה כליל, אילו היה לכוהנים חלק בה. – אין משיבים על תמיהה זו.

וחוזרים לדברי רבי טבי (המשך הוויכוח בין רבי יהודה לחכמים): והוא מוטיב לון: – והוא משיב אותם (ורבי יהודה מקשה על חכמים): תו (בכתב יד שקלים: 'זאת'. ובפירוש תלמיד רשב"ש ורבנו משולם, וכן בכתב יד הבבלי ובדפוס ונציה הבבלי: 'זו'. לכן נראה, שיש כאן טעות סופר, והיה כתוב 'זו', עם וי"ו התימה, וקרא הסופר בטעות: 'תו'. גם בשני קטעי גניזה ב"שרירי הירושלמי" נשתבשה מילה זו) לא נדבת יחיד היא?! – וכי מנחה זו, שלכוהנים יש חלק בה, לא נדבת יחיד היא?! שהרי הם פטורים מלשקול, ואין שקליהם אלא נדבה, ולכן דין מנחת העומר שיש להם חלק בה כדין מנחת יחיד, שמכיוון שהיא נדבה, הרי היא של יחיד, ואינה נחשבת מנחת ציבור, והדין נותן, שמנחת יחיד זו לא תיאכל. ואינן מתיבין ליה: – והם משיבים אותו (וחכמים משיבים לרבי יהודה על קושייתו זו): מכיון שנמסרה לציבור, כמו שהיא נדבת ציבור – משעה

בדור הרביעי): טעמיה (הסופר במסירה שלפנינו כתב: 'טעמ'. בקטע גניזה אחד ב"שרידי הירושלמי" ובדפוס ונציה הבבלי: 'טעמיה', ובקטע גניזה שני שם: 'מאי (צריך לומר: מה) טעמיה') דרבן יוחנן בן זכאי – טעמו (מקורו) של רבי יוחנן בן זכאי (שמחייב כוהנים לשקול): נאמר (בפרשת שקלים): "זה יתנו... מְחֻצֵית הַשֶּׁקֶל" (שמות ל, יג) – את זה חייבים לתת, כסף שמשקלו חצי השקל. ויש לדרוש את הכתוב: – שנים עשר שבטים יתנו – גימטרייה של "זה" שנים עשר, ויש ללמוד מזה, ששנים עשר השבטים חייבים לתת את מחצית השקל, ושבט לוי נמנה עימהם. הרי שאף הכוהנים שהם משבט לוי חייבים לשקול (הכתוב נדרש כאומר: 'שנים עשר' ("זה") ייתנו מחצית השקל, כשהמילה "זה" מציינת את מי שנותנים. לפי פשוטו של מקרא, המילה "זה" מציינת את מה שנותנים).

טעמו זה של רבן יוחנן בן זכאי הוא על דרך הרמז, והראיה שלו נתפרשה בסוף הסוגיה.

במדרש תנחומא (בובר) פרשת 'כי תישא' סימן ח נאמר: "זה ייתנו" – כמה שבטים ייתנו? – ז' – שבעה, ה' – חמישה, הרי שנים עשר שבטים.

בויקרא רבה ח, ג נאמר: אמר רבי ברכיה: חביב קורבנו של אהרן לפני הקב"ה כשנים עשר שבטים. מה טעם? – במנין "זה" (בקורבנו של אהרן כתוב: "זה קורבן אהרן" (ויקרא ו, יג)). ז' – שבעה, ה' – חמישה, הרי שנים עשר.

במשנה שנינו: "אמר רבי יהודה: ...אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן: "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל", הואיל והעומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו, היאך הם נאכלין?".

רבי טבי (אמורא ארץ ישראל בדור השלישי) אמר בשם רב המנונא (אמורא בבלי בדור השני): כן משיבין חכמים לרבי (ב"שרידי הירושלמי": 'את רבי') יהודה: – כך מקשים חכמים על רבי יהודה: מקרא זה, שממנו אתה והכוהנים מביאים ראיה שאסור לכוהנים לשקול, אינו מלמד כלום, שהמקרא מדבר במנחת יחיד, ואילו